

Viljaketjun vastuullisuusselvitys

Huoltovarmuuskeskus

Huoltovarmuuskeskus

www.huoltovarmuuskeskus.fi

Huoltovarmuudella tarkoitetaan kykyä sellaisten yhteiskunnan taloudellisten perustoimintojen ylläpitämiseen, jotka ovat välttämättömiä väestön elinmahdollisuuksien, yhteiskunnan toimivuuden ja turvallisuuden sekä maanpuolustuksen materiaalistien edellytysten turvaamiseksi vakavissa häiriöissä ja poikkeusoloissa.

Huoltovarmuuskeskus (HVK) on työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan laitos, jonka tehtävänä on maan huoltovarmuuden ylläpitämiseen liittyvä suunnittelu ja operatiivinen toiminta.

Huoltovarmuusorganisaatio (HVO) on verkosto, joka työskentelee yhdessä Suomen toimintakyvyn ja sen edellyttämän huoltovarmuuden hyväksi. Siihen kuuluvat Huoltovarmuuskeskus ja sen hallitus, huoltovarmuusneuvosto sekä eri toimialojen ja alueiden sektorit, poolit ja toimikunnat.

Julkaisija: Huoltovarmuuskeskus

Kirjoittajat: Katariina Vilppula, Vilja-alan yhteistyöryhmä VYR ry

Kansikuvat: iStock

Taitto: KMG Turku

Julkaisu vuosi: 2026

Sisältö

1. Johdanto	1
2. Selvityksen tavoite ja toteutus	2
2.1 Tavoite	2
2.2 Toteutustapa	2
3. Nykytilan kuvaus	3
3.1 Päästölaskennan nykytila viljaketjussa	3
3.2 Toimijoiden omat kestävä viljelyn ohjelmat	4
3.3 Uudistava ja kestävä viljely	4
3.4 Viljelijöiden näkökulma	4
3.5 Yhteistyön tarve ja yhteisen kriteeristön luominen	5
3.6 Digitaaliset kuormakirjat osana viljaketjun digitalisaatiota	5
4. Kansainväliset direktiivit ja standardit kestävyysraportointiin	6
4.1 CSRD-kestävyysraportointidirektiivi	6
4.2 VSME - vapaaehtoinen raportointistandardi pk-yrityksille	6
5. Kansainväliset vastuullisuusohjelmat	7
5.1 SAI Platformin FSA-kestävyystyökalu	7
5.2 SAI Regenerating Together Programme	8
6. Näkemyksiä Huoltovarmuuskeskuksen roolista viljaketjun vastuullisuudessa	8
7. Keskeiset vastuullisuus- ja kestävyysvaatimukset, joita HVK voi tulevaisuudessa hyödyntää varastointisopimuksissaan ja toimintaperiaatteissaan	9
7.1 Ympäristötuen ehtoihin sitoutuminen	9
7.2 Kansainväliset direktiivit ja standardit	10
7.3 Hiilijalanjälki (CO ₂ e)	10
7.4 Kansainväliset vastuullisuusverifiointit ja -ohjelmat	11
8. Kehityssuunnat ja tulevaisuuden näkymät	12
9. Suositukset Huoltovarmuuskeskukselle	13
9.1 Vaatimukset ja tarjousten vertailuperusteet	13
9.2 Keskeiset huomiot vastuullisuuden kehittämisestä viljaketjussa	14
9.3 Muut huoltovarmuutta ja vastuullisuutta tukevat toimenpiteet	14
10. Loppuyhteenveto	15
11. Lähteet	16

1. Johdanto

Viljaketjulla on merkittävä rooli kansallisen huoltovarmuuden varmistamisessa. Vastuullisuus ja kestävyys ohjaavat yhä vahvemmin eri toimialojen toimintaa. Myös viljasektorilla tehdään paljon kehitystyötä, kun vaatimukset niin markkinoilta kuin lainsäädännöstä lisääntyvät. Jokainen ketjun toimija tarkastelee toimintaansa suhteessa näihin vaatimuksiin.

Viljasektorin näkökulmasta Huoltovarmuuskeskuksen (HVK) ydintehtävä on varmistaa kriittisen raaka-aineen saatavuus kriisitilanteissa. HVK on merkittävä toimija sektorilla ja sen toiminnalla on vaikutuksia koko ketjuun. Näin ollen HVK:n tulee tarkastella omaa rooliaan viljaketjun vastuullisuuskeskustelussa sekä arvioida, miten viljan hankinnan ja varastoinnin kestävyyttä voitaisiin kehittää.

Huoltovarmuuskeskuksen vastuullisuus- ja kestävyystyö perustuu organisaation vastuullisuuslinjaukseen ja siinä määriteltyihin keskeisiin painopisteisiin, jotka ohjaavat toimintaa osana huoltovarmuuden kokonaisuutta. Vastuullisuustyö on kytketty YK:n Agenda2030-toimintaohjelman kestävä kehityksen tavoitteisiin, joiden edistämiseen Huoltovarmuuskeskus on sitoutunut omassa toiminnassaan. Lisäksi toimintaa ohjaa sitoutuminen YK:n Global Compact -aloitteeseen, jonka ihmisoikeuksia, työelämää, ympäristöä ja korruption torjuntaa koskevat periaatteet muodostavat keskeisen viitekehyksen toiminnan kehittämiseksi ja arvioinnille.

2. Selvityksen tavoite ja toteutus

2.1 Tavoite

Selvityksen tavoitteena on muodostaa kokonaiskuva viljaketjun vastuullisuudesta Suomessa ja arvioida, miten ketjun kestävyttä voidaan vahvistaa huoltovarmuuden näkökulmasta. Selvityksessä kartoitetaan suomalaisen viljaketjun tämänhetkinen tila vastuullisuuden ja kestävyiden osalta sekä arvioidaan kehityssuuntia ja tulevaisuuden näkymiä. Lisäksi tarkastellaan keskeisiä viljantuotannon vastuullisuuden todentamisympäristöjä. Selvityksessä tunnistetaan ja muotoillaan keskeiset kestävyys- ja vastuullisuusvaatimukset, jotka HVK voi tulevaisuudessa sisällyttää varastointisopimuksiinsa ja toimintaperiaatteisiinsa. Osana selvitystä toteutettiin haastattelut kotimaisille toimijoille, jotka ovat huoltovarmuuden kannalta keskeisiä sidosryhmiä. Haastateltavat sovittiin yhteistyössä tilaajan kanssa.

2.2 Toteutustapa

Selvitys toteutettiin kolmessa vaiheessa:

Vaihe 1: Nykytilan kartoitus

Nykytilan kartoitus aloitettiin tutustumalla toimijoiden nettisivuilta löytyvään tietoon vastuullisuudesta ja kestävydestä sekä yritysten vastuullisuusraportteihin. Lisäksi tarkasteltiin toimijoiden omia kestävä viljelyn ohjelmia sekä kansainvälisiä direktiivejä, standardeja ja ohjelmia.

Vastuullisuuden nykytilaa kartoitettiin osin rinnakkain haastatteluvaiheen kanssa, sillä haastatteluvaiheesta saatiin käytännönläheisempää tietoa siitä, mitä yrityksissä on jo tehty, mitä tehdään parhaillaan ja mitkä asiat nähdään tulevaisuuden kannalta keskeisimmiksi.

Vaihe 2: Haastattelut

Suoritettiin kohdennetut asiantuntijahaastattelut keskeisille kotimaisille toimijoille (viljakauppa, teollisuus, neuvonta, viljelijät, vienti). Haastattelut suoritettiin syys-marraskuussa 2025.

Selvityksen tiimoilta haastateltiin kahtatoista viljaketjun toimijaa. Haastattelut valittiin yhdessä tilaajan kanssa. Mukana olisi viljakaupan ja teollisuuden edustajia sekä neuvonnan ja viljelijäjärjestön edustajat. Haastattelut suoritettiin etähaastatteluina ja niissä oli mukana 1–2 yrityksen tai muun organisaation edustajaa. Viljakaupan ja -teollisuuden puolelta haastateltiin pääosin hankintatehtävissä toimivia henkilöitä, ei ensisijaisesti yritysvastuuseen keskittyviä asiantuntijoita. Myöskään muut haastatellut eivät työskentele ensisijaisesti vastuullisuuden parissa.

Haastattelut dokumentoitiin ja vastaukset analysoitiin teemoittain. Haastattelujen tuloksia esiteltäessä ei tuoda ilmi, kuka on sanonut mitään.

Vaihe 3: Aineiston kokoaminen ja raportointi

Haastatteluissa nousseita asioita ja näkemyksiä yhdistettiin ja peilattiin muuhun aineistoon. Näiden perusteella laadittiin suositukset Huoltovarmuuskeskuksen käyttöön. Työn lopputuloksena valmisteltiin loppuraportti.

3. Nykytilan kuvaus

Viljaketjussa on paljon meneillään vastuullisuuden ja kestävyys saralla. Viljasektorilla vastuullisuuskeskustelu painottuu erityisesti ympäristövastuuseen sekä kasvihuonekaasupäästöjen laskentaan ja raportointiin.

Vastuullisuus voidaan määritellä tavaksi toimia. Kestävyys puolestaan on tavoite, joka saavutetaan vastuullisilla toimilla. Vastuullisuutta jäsennetään ESG-kehyksen kautta, jossa huomioidaan ympäristövastuu, sosiaalinen vastuu ja hyvä hallinto.

Vastuullisuudessa raportointi on vain yksi osa-alue. Ei välttämättä tärkein, mutta sen avulla muutokset ja vaikutukset voidaan tuoda esiin selkeästi ja johdonmukaisesti. Siksi raportointia kehitetään tällä hetkellä: jotta voidaan paremmin tunnistaa, mihin toimenpiteisiin tulisi jatkossa keskittyä.

3.1 Päästölaskennan nykytila viljaketjussa

Yrityksiä veloitetaan laskemaan kasvihuonekaasupäästöt kolmessa luokassa. Scope 1 -päästöt syntyvät yrityksen omasta toiminnasta, Scope 2 -päästöt liittyvät ostettuun energiaan ja Scope 3 -päästöt kattavat kaikki muut epäsuorat päästöt, mukaan lukien alkutuotannon ja kuljetusten päästöt. Viljantuotanto kuuluu Scope 3 -luokkaan. Viljaketjussa Scope 3 -päästöjen osuus on selvästi suurempi kuin Scope 1- ja Scope 2 -luokan päästöjen.

Viljaketjun toimijat ovat vasta viime vuosina alkaneet tarjota viljelijöille työkaluja hiilijalanjäljen laskentaan. Ensimmäiset yritykset ovat jo sisällyttäneet sopimusviljelyn ehtoihin vaatimuksen raportoida viljelytoimenpiteistä ja lohkon tiedoista. Käytössä olevissa malleissa osa tiedoista on pakollisia kaikille sopimusviljelijöille, ja tiettyjä kasveja viljeleviltä edellytetään lisäksi tarkempia tietoja hiilijalanjäljen yksityiskohtaisempaa laskentaa varten.

Koska raportointi- ja laskentajärjestelmät ovat toistaiseksi käytössä vain osalla tiloista, primääridataa ei ole vielä kattavasti saatavilla. **Tällä hetkellä asiakkaille raportoitavat viljantuotannon päästöt perustuvat suurelta osin taulukkoarvoihin**, joita tuottavat muun muassa Luonnonvarakeskus (Luke) ja The Global Feed LCA Institute (GFLI). Nämä arvot ovat vielä toistaiseksi riittäneet valtaosalle asiakkaita, koska yksityiskohtaisempaa tietoa ei ole ollut saatavilla.

Toimijat keskittyvät tällä hetkellä lähtötason määrittämiseen eikä varsinaisia päästövähennystavoitteita ole vielä laajasti asetettu, etenkin pienempien toimijoiden osalta. Osa viljan jalostajien asiakkaista on kiinnostunut siitä, onko päästölaskentaan ja muihin kestävyystoimiin liittyvät tulevat toimenpiteet ja etenemisaskeleet määritetty.

Tarve ja halu hiilijalanjäljen laskennalle ja hyödyntämiselle ovat olemassa, mutta niiden muuttaminen konkreettiseksi taloudelliseksi hyödyksi on vielä kehitysvaiheessa. Rehuketjussa päästötiedoilla on kuitenkin jo saavutettu rahallista hyötyä.

Myös kuljetusten päästöihin kiinnitetään huomiota. Pitkät välimatkat kotimaassa sekä Suomen sijainti kaukana keskeisistä kauppamaista kasvattavat kuljetuksesta aiheutuvia päästöjä.

Laskentamenetelmien kirjo ja tarve vertailukelpoisuuteen

Hiilijalanjälkilaskentaan on käytettävissä useita eri menetelmiä. Cool Farm Tool on laajasti hyödynnetty ja useimmille asiakkaille riittävä laskentatapa. Myös Biocoden malli on käytössä monilla toimijoilla ja nousi esiin haastatteluissa. Erilaisten laskentamallien kirjo on toimialalle haaste ja se nähdään osin jopa merkittävänä kehityksen esteenä.

Osa haastatelluista viljaketjun toimijoista katsoi, että yhden yhtenäisen CO₂-laskentatavan käyttö olisi toiminnan kannalta yksinkertaisempaa, vaikka menetelmä ei olisi kaikilta osin täydellinen. Ei kuitenkaan ole realistista, että yksi menetelmä voitaisiin ylhäältä määrätä yhteiseksi ratkaisuksi. Yhteisen mallin löytäminen ja siitä päättäminen on vaikeaa, sillä toimijoilla on erilaisia tarpeita ja näkemyksiä. Myös datatarpeet vaihtelevat ja eri viljanostajat haluavat erilaajuisia tietoja. Osa tarvitsee paljon primääridataa, kun taas toiset tyytyvät noin kymmeneen datapisteeseen tai valmiiseen laskentatulokseen. Lisäksi kansainvälisillä asiakkailla voi olla erilaisia vaateita käytettävän laskentamenetelmän suhteen. Tämän vuoksi on tärkeää selvittää ja varmistaa, että käytettävät menetelmät ovat keskenään vertailukelpoisia.

Primääridata ja siihen liittyvät haasteet

Primääridataan siirtyminen on viljaketjun keskeisiä kehityskohteita. Nyt tehdään töitä sen eteen, että tulevaisuudessa pystyttäisiin raportoimaan nykyistä tarkempien ja todenmukaisempien tietojen perusteella. Osa asiakkaista haluaa peltoviljelyn päästöjen lisäksi myös ne tiedot, joiden pohjalta päästöt lasketaan. Kaikille ei siis riitä pelkkä valmis CO₂-laskennan tulos.

Tarkempien ja todenmukaisempien päästötietojen hyödyntäminen edellyttää paitsi teknisiä ratkaisuja, myös sopimuksellista selkeyttä. Primääridata on viljelijän omaisuutta ja sen käyttämisestä tulee sopia selkeästi. Tämä sisältää myös tietojen käsittelyyn, säilyttämiseen ja tietoturvaan liittyvät vastuut. Asia on yksinkertaisempi, jos pelkästään päästölaskennan tulos siirtyy.

Vaikka kiinnostus primääridataa kohtaan on selvästi kasvussa, sen kääntymisen viljelijälle ja yritykselle konkreettiseksi taloudelliseksi hyödyksi on vielä alkuvaiheessa. Joillakin toimijoilla on järjestelmiä, joiden avulla viljelijöiden syöttämää dataa voitaisiin jo hyödyntää alhaisen hiilijalanjäljen viljan toimittamiseen asiakkaille massatasemallin kautta. Tämä loisi myös viljelijälle mahdollisuuden saada lisätuloa, mikäli kauppa toteutuisi. Vielä tällaisia kauppia ei kuitenkaan ole realisoitunut. Markkinoilla ei vielä ole esimerkiksi kaurahiutaleita, joita markkinoitaisiin vähäpäästöisinä.

3.2 Toimijoiden omat kestävän viljelyn ohjelmat

Viljaketjun toimijoilla on omia kestävän viljelyn ohjelmia. Monissa näistä ohjelmista on tällä hetkellä mukana rajattu määrä viljelijöitä, yleensä kymmenestä muutama kymmeneen. Joitakin isompiakin ohjelmia on, esimerkiksi Lantmännen Agron Ilmasto ja Luonto, joka aloitti rukiilla ja laajenee kauraan. Yrityksillä on kuitenkin tavoitteena kasvattaa osallistuvien tilojen määrää ja sisällyttää ohjelmiin lisää eri kasveja.

Ohjelmien tavoitteena on parantaa pellon kasvukuntoa, mikä tukee viljelyn onnistumista ja laadun tuottamista ja vaikuttaa pitkällä tähtäimellä myös päästöihin. Toimijoiden omissa ohjelmissa toteutettavat toimet ovat suurelta osin samankaltaisia, vaikka käytännöissä esiintyy jonkin verran myös eroavaisuuksia. Myös toimijoiden omien ohjelmien laajentumista on rajoittanut se, ettei niistä saada markkinoilta taloudellista hyötyä.

3.3 Uudistava ja kestävä viljely

Regeneratiivinen eli uudistava viljely on puheissa ja pinnalla niin meillä Suomessa kuin samoilla markkinoilla toimivissa verrokkimaissa. Esimerkiksi Baltic Sea Action Group on tehnyt työtä uudistavan viljelyn oppien levittämiseksi.

Uudistava viljely ei kuitenkaan ole standardoitu järjestelmä, vaan määritelmiä ja ohjelmia on useita. Voidaan myös puhua kestävästä viljelystä ja tarkoittaa samankaltaisia toimintatapoja ja viljelymenetelmiä. Lisäksi eri toimet sopivat eri olosuhteisiin ja eri tiloille. Haasteena on, että kansainväliset asiakkaat eivät tunnista uudistavan ja kestävä viljelyn hyötyä, jos niitä ei todenneta tai mitata eikä käytössä ole ollut sertifioituja järjestelmiä.

SAI Platformin kehittämä Regenerating Together Framework (RTF) on uudistavan viljelyn viitekehys, jonka tavoitteena on vastata tähän haasteeseen. Ohjelma oli pilottivaiheessa vuonna 2025, ja suomalaisista toimijoista Viking Malt osallistuu siihen omalla pilottiryhmälään. Lue lisää RTF:stä [täältä](#)

3.4 Viljelijöiden näkökulma

Viljelijät korostavat tarvetta selkeille ja yhtenäisille toimintatavoille. Tulee määrittää selkeästi, mitä tietoa kerätään, miten sitä hyödynnetään ja mitä konkreettista hyötyä viljelijät saavat. Lisäksi pohditaan, voiko CO₂-luku toimia tulevaisuudessa viljan laatuparametrina. Ilman taloudellisia kannustimia osallistuminen erilaisiin vastuullisuusohjelmiin tai raportointiin koetaan kuitenkin raskaaksi.

Primääridata viljelytoimenpiteistä ja taustatiedoista on viljelijän omaisuutta ja siksi sen käyttö edellyttää selkeitä sopimuksia. Viljelijän tulisi saada konkreettista hyötyä luovuttaessaan dataansa. Riskinä kuitenkin on, että datan luovuttamisesta tulee markkinoille pääsyn edellytys. Viljelijäpuolen näkökulmasta selkeämpää on, että eteenpäin siirretään ainoastaan laskennan valmis tulos eikä laskennan taustalla olevaa primääridataa edellytetä luovutettavaksi.

3.5 Yhteistyön tarve ja yhteisen kriteeristön luominen

Viljaketjun vastuullisuus- ja kestävyystyö on tällä hetkellä monin osin hajautunutta: eri toimijat tekevät päällekkäistä kehitystyötä, ja sen myötä kokonaisuus sekä kriteerit näyttävät viljelijöille epäselvinä. Riskinä on, että samoja tietoja on toimitettava useaan kertaan eri muodoissa ja että toimijoiden resurssit hajaantuvat, jolloin vaikuttavuus jää pienemmäksi.

Vilja-alan yhteistyöryhmä VYR ry:n jäsenistö on tuonut selkeästi esiin tarpeen yhteistyön vahvistamiselle ja yhteisten linjausten kehittämiseksi. Tätä varten VYR on koonnut ad hoc -verkoston, joka on käsitellyt muun muassa päästölaskentaa, kestävyysohjelmia, datan keruuta sekä kaupan ja rahoitusalan vaatimuksia. Keskustelut ovat korostaneet tarvetta yhteisille toimintamalleille, joiden pohjalta voidaan rakentaa koko toimialaa palveleva lähestymistapa. VYR perustaa vuonna 2026 jatkuvaluonteisen vastuullisuustyöryhmän edistämään näiden asioiden kehittämistä.

Haastatteluissa nousi esiin ehdotus kansallisten kestävä viljelyn kriteerien laatimisesta. Perusteluna todettiin, että viljelyn hiilijalanjäljessä esiintyy luontaista vuosittaista vaihtelua, minkä vuoksi yksittäinen päästölukema ei aina kuvaa viljelyn vastuullisuutta. Kriteeristö toisi vastuullisuustyöhön lisäpainoa, sillä se mahdollistaisi toteutettujen toimenpiteiden osoittamisen myös tilanteissa, joissa päästöt jonakin vuonna kasvavat esimerkiksi heikomman satotason vuoksi.

Kansallisen kriteeristön laatiminen ei kuitenkaan kuulu Huoltovarmuuskeskukseen perustehtäviin, vaan sen tulisi toteutua viljaketjun toimijoiden välisenä yhteistyönä, esimerkiksi VYR:n koordinoimana. Pitkällä aikavälillä HVK voisi kuitenkin huomioida kriteeristön omissa hankinnoissaan.

Tällöin olisi tarpeen määrittää, millä tavoin kriteeristön noudattaminen todennetaan. Vaihtoehtoina voisivat olla esimerkiksi satunnaistarkastukset tai -auditoinnit, tai kevyempi malli, jossa viljelijä vahvistaa kriteeristön noudattamisen allekirjoituksellaan.

3.6 Digitaaliset kuormakirjat osana viljaketjun digitalisaatiota

Digitalisaation merkitys kasvaa myös viljaketjun vastuullisuustiedon hallinnassa. Digitaalisia kuormakirjoja eli viljapasseja on jo otettu käyttöön. Kehitystyötä tehdään useiden toimijoiden toimesta ja markkinoille on tulossa useita järjestelmiä. Toimijoiden tavoitteena on, että digitaaliset kuormakirjat tulevat lähivuosina syrjäyttämään paperisen viljapassin.

Alkuun digitaalisissa viljapasseissa kulkee samat tiedot kuin tähän mennessä paperisessa viljapassissa. Tulevaisuudessa digitaalisiin viljapasseihin voidaan liittää esimerkiksi logistiikan ja alkutuotannon CO₂-päästöt, kun ohjelmistotoimijat kykenevät tuottamaan nämä tiedot luotettavasti.

Esimerkiksi Suomen Viljavan tavoitteena on kehittää digitaalinen viljapassi, johon kootaan viljaketjun kannalta olennaiset tiedot ja datapisteet. Tarkoituksena ei ole siirtää viljelysuunnitteluohjelmistojen koko tietosisältöä, vaan valita ne tiedot, jotka ovat kriittisiä toimitusketjun läpinäkyvyyden ja raportoinnin kannalta. Nähdään tärkeänä, että kaikki ohjelmistokehittäjät pysyvät mukana kehityksessä.

Jatkossa hiilijalanjälkilaskenta voidaan siirtää Mtechin ViljaLinkki-sovellukseen suoraan viljelysuunnitteluohjelmistosta. Tällä hetkellä päästölukema muodostuu automaattisesti Wisu Pro -käyttäjille ohjelmistoon syötettyjen tietojen perusteella, ja tulevaisuudessa toiminnallisuuden on tarkoitus laajentua myös muille käyttäjille.

4. Kansainväliset direktiivit ja standardit kestävyysraportointiin

4.1 CSRD- kestävyysraportointidirektiivi

CSRD (Corporate Sustainability Reporting Directive) on EU:n kestävyysraportointidirektiivi ((EU) 2022/2464), joka korvaa aiemman ei-taloudellisen tiedon raportointidirektiivin NFRD:n (Non-Financial Reporting Directive). CSRD yhdenmukaistaa yritysten kestävyysraportoinnin vaatimuksia ja parantaa raporttien vertailtavuutta. CSRD-velvoitteen piirissä olevat yritykset raportoivat vastuullisuudestaan ESRS-standardien (European Sustainability Reporting Standards) mukaisesti. CSRD koskee kaikkia suuryrityksiä, pörssilistattuja pk-yrityksiä sekä pieniä luottolaitoksia ja pankkeja. Direktiivin toimeenpano etenee vaiheittain yritysten koon mukaan.

Kaksoisolennaisuusanalyysi on CSRD-raportoinnin ydin. Siinä arvioidaan sekä yrityksen oman toiminnan vaikutuksia ympäristöön ja yhteiskuntaan että kestävyysshaasteiden ja -riskien vaikutuksia yrityksen taloudelliseen asemaan ja toimintaedellytyksiin. Näiden kahden näkökulman yhdistäminen auttaa tunnistamaan, mitkä kestävyteen liittyvät teemat ovat yritykselle olennaisia raportoitavia.

Euroopan komissio esitteli helmikuussa 2025 Omnibus-ehdotuspaketin, jonka tavoitteena on yksinkertaistaa vastuullisuusraportointia ja keventää yrityksiin kohdistuvaa taakkaa. Omnibus-ehdotuksen myötä raportointiaikataulu on siirtynyt myöhemmäksi ja direktiivin soveltamisala supistunut. Muutoksen myötä CSRD koskisi ainoastaan suuryrityksiä, joilla on vähintään 1 000 työntekijää sekä yli 50 miljoonan euron liikevaihto tai vähintään 25 miljoonan euron tase. Tätä pienemmille toimijoille CSRD-direktiivi on vapaaehtoinen. Osa yrityksistä, joille CSRD-direktiivi ei ole nyt eikä tulevaisuudessa pakollinen, on kuitenkin ottamassa sen käyttöön vastatakseen asiakkaiden kasvaneisiin vaatimuksiin.

CSRD edellyttää, että raportoidut tiedot varmennetaan ulkopuolisen tahon toimesta: riippumaton kolmas osapuoli tarkastaa tiedot, mikä vahvistaa niiden luotettavuutta ja parantaa vertailtavuutta. Lisäksi CSRD edellyttää digitaalista raportointia, jonka ansiosta tieto on helpommin saatavilla ja analysoitavissa. Tämä parantaa sidosryhmien mahdollisuuksia arvioida ja vertailla yritysten vastuullisuutta.

4.2 VSME - vapaaehtoinen raportointistandardi pk-yrityksille

EFRAG (European Financial Reporting Advisory Group) on kehittänyt pk-yrityksille vapaaehtoisen VSME-standardin (Voluntary Sustainability Reporting Standard for Micro- and Small- and Medium-Sized Enterprises). Standardin tavoitteena on tarjota mikro- ja pk-yrityksille kevyt ja selkeä raportointikehys sekä mahdollistaa läpinäkyvä viestintä omille sidosryhmilleen.

VSME on tärkeä pk-yrityksille erityisesti siksi, että CSRD-direktiivi velvoittaa suuryrityksiä raportoimaan laajasti vastuullisuudestaan, mikä lisää painetta koko arvoketjuun. Suuryritykset tarvitsevat luotettavaa kestävyystietoa toimittajiltaan ja alihankkijoiltaan eli myös niiltä pk-yrityksiltä, joita CSRD ei suoraan koske.

VSME-standardi luo samalla pohjan raportoinnin myöhemmälle laajentamiselle CSRD:n vaatimusten mukaiseksi. Standardin noudattaminen voi parantaa yrityksen mainetta, kehittää energiatehokkuutta ja riskienhallintaa ja siten mahdollistaa myös kustannussäästöjä. Euroopan komissio suosittelee myös pk-yrityksille VSME-standardin käyttöönottoa.

VSME-raportoinnissa kaksoisolennaisuusanalyysi ei ole pakollinen kuten CSRD:ssä, mutta suositeltu. Sen avulla voidaan arvioida toimijan toiminnan olennaisimmat vaikutukset sekä vastuullisuuteen liittyvät riskit ja mahdollisuudet. VSME käyttää ”jos soveltuu” -periaatetta, jossa yritykset raportoivat vain niistä osa-alueista, jotka ovat niille relevantteja. Tämä takaa, että keskeiset vastuullisuusasiat tulevat käsitellyiksi ilman kohtuutonta hallinnollista taakkaa pk-yrityksille.

5. Kansainväliset vastuullisuusohjelmat

Tässä selvityksessä keskitytään SAI Platformin FSA-työkaluun, sillä se nousi haastatteluissa esiin ainoana kansainvälisenä viljaketjun vastuullisuuden todentamisjärjestelmänä, jota viljamarkkinoilla tällä hetkellä kysytään, joskin sitäkin vain mallasohran osalta. Viljaketjusta puuttuvat toistaiseksi laajalti käytössä olevat kansainväliset kriteeristöt ja todentamisjärjestelmät, joita asiakkaat edellyttäisivät. Toisin kuin esimerkiksi soijan hankinnassa, vastuullisuuskriteeristöt ovat vilja-sektorilla vielä vakiintumattomia.

Ruotsalainen Sigill Kvalitetssystem kehittää omaa standardiaan, jonka tavoitteena on mahdollistaa alkutuotannossa tehtyjen ilmastopäästöjä vähentävien toimenpiteiden todentaminen. Standardin tarkka sisältö ei ole vielä tiedossa eikä sen käyttöön otosta Ruotsin ulkopuolella tai tulevasta tunnettuudesta ole vielä tietoa. Sigillin järjestelmä ei myöskään noussut esiin haastatteluissa, minkä vuoksi sen syvällisempi tarkastelu ei sisälly tähän selvitykseen.

5.1 SAI Platformin FSA-kestävyystyökalu

SAI Platformin kehittämä Farm Sustainability Assessment (FSA) on kansainvälisesti tunnettu työkalu maatalouden kestävyysarviointiin. SAI Platform on voittoa tavoittelematon, yli 190 jäsenen globaali verkosto, jonka tavoitteena on edistää kestävä maataloutta. FSA-tilaryhmissä on mukana yli 350 000 maatilaa yli 60 maassa.

FSA-ohjelma mittaa kestävyyttä tarkistuslistan avulla, joka kattaa ympäristövastuun, sosiaalisen vastuun ja taloudellisen vastuun näkökulmat. FSA-työkalun avulla voidaan arvioida ja todentaa maatalon toiminnan kestävyttä monipuolisesti. Tarkistuslista kattaa muun muassa viljelykäytännöt, ympäristövaikutukset, luonnonvarojen käytön, työolosuhteet ja taloudellisen kannattavuuden näkökulmat.

Tarkistuslista koostuu 109 kysymyksestä, jotka jakautuvat kolmeen tasoon: välttämätön, perus ja edistyskäsittely. Kysymykset pohjautuvat normaaliin, hyvään maatalouskäytäntöön. Käytännössä suuri osa kysymyksistä tulee katetuksi jo Suomen lainsäädäntöä ja tukiehtoja noudattamalla. Auditointien perusteella määritetään vastuullisuuden taso: pronssi, hopea tai kulta.

Case: Kestävää mallasohraa Suomesta

Idea yhteisverifiointiin nousi Vilja-alan yhteistyöryhmä VYR ry:n jäsenistöstä. FSA-verifiointi suoritetaan yleensä yrityskohtaisena, mutta vilja- ja rehualan järjestö DAKOFO on Tanskassa suorittanut sen kansallisesti, jolloin mukana tilojen hallintaryhmässä on usean yrityksen sopimusviljelijöitä. Yhteisverifiointi laskee kustannuksia ja vähentää työn määrää yrityksissä. Yhteisverifiointi keventää myös viljelijän taakkaa.

VYR:n koordinoimassa FSA-ohjelmassa mallasohra valittiin pääkasviksi, sillä osa isoista panimoista tulee lähivuosina edellyttämään ostamaltaan maltaalta FSA-verifiointia. Mallasohran lisäksi arvioitiin myös vehnän ja kauran viljelyn vastuullisuutta. Käyttöön-ottoprojekti toteutettiin osana maa- ja metsätalousministeriön rahoittamaa Viljaketjun kehitys- ja tiedotushanketta.

Mukana ohjelmassa on yhteensä 440 Viking Maltin ja Hankkijan sopimusviljelijää. Viljelijät sitoutuvat FSA-verifiointiin viljelysopimuksella. Arviointiin sisältyi satunnaisotannalla valittujen 36 tilan itseauditoinnit puhelimitse tammikuussa 2025 sekä yhdeksällä tilalla suoritettavat tila-auditoinnit maaliskuussa 2025, joissa oli mukana ulkopuolinen auditoija sekä sadon ostavan yrityksen edustaja. Myös hallintajärjestelmät eli FSA-koordinaattorin (VYR) sekä yritysten FSA-hallinto auditointiin. Arvioinnin tulokset ovat erinomaisia: 97,22 % mukana olleista tiloista saavutti hopeatason ja 2,78 % kultatason.

Verifiointi on voimassa kolme vuotta. FSA:n tiimoilta tehtiin myös jatkuvan parantamisen suunnitelma, jossa tavoitteena on maaperän kasvukunnon parantaminen sekä hiilijalanjälkilaskennan käyttöönotto tiloilla.

FSA-verifioinnin etuja ovat sen edullisuus ja skaalautuvuus. Verifiointi perustuu massataseperiaatteeseen. Malli mahdollistaa myös useiden kasvien tarkastelun, kunhan tiloilla on yksi yhteinen kasvi, joka yhdistää ne. Yhdessä tilaryhmässä voi olla jopa 5 000 tilaa. Näistä tiloista 39 tekee itseauditoinnin, ja yhdeksälle toteutetaan ulkopuolisen auditoijan suorittama tila-auditointi.

Viljaketju ei ole Suomessa ensimmäinen toimiala, jossa FSA-työkalu on otettu käyttöön. Sucros on todentanut sokerijuurikkaan ja Apetit kasvien viljelyn vastuullisuutta FSA-työkalun avulla jo usean vuoden ajan.

5.2 SAI Regenerating Together Programme

SAI Platformin Regenerating Together Framework (RTF) on kansainvälinen uudistavan viljelyn viitekehys, jonka tavoitteena on tukea maataloja ja yrityksiä siirtymisessä kohti uudistavaa maataloutta. RTF:n tavoitteena on auttaa maataloja ja elintarvikeketjun toimijoita siirtymään kohti uudistavaa maataloutta, jossa yhdistyvät ekologinen, taloudellinen ja sosiaalinen kestävyys.

Viitekehysten keskeiset vaikutusalueet ovat maaperän terveys, veden kestävä käyttö, biodiversiteetin vahvistaminen sekä ilmastonmuutoksen hillintä. Näitä seurataan yhteisesti sovittujen mittareiden avulla. Käyttöönotto etenee kymmenessä vaiheessa: tarkoituksen määrittely, kontekstianalyysi, tavoitteiden ja

mittareiden valinta, lähtötason mittaaminen, toimenpiteiden toteutus, seuranta ja jatkuva oppiminen.

RTF:n sisältyy myös kolmannen osapuolen verifiointiprosessi, jolla varmistetaan, että RTF:n vähimmäisvaatimukset täyttyvät ja että saavutettu kehitys on todennettavissa. Auditointi koostuu hallintajärjestelmän tarkastuksesta, tilatasolla tehtävästä käytäntöjen arvioinnista sekä datanhallinnan varmentamisesta. Pilottivaiheessa, vuonna 2025, RTF:n käyttöönottoa testataan SAI Platformin jäsenten kanssa, ja saadun palautteen perusteella ohjeistus viimeistellään lopulliseen muotoonsa vuoden 2026 aikana. Suomessa Viking Maltilla on oma pilottiryhmänsä.

6. Näkemyksiä Huoltovarmuuskeskuksen roolista viljaketjun vastuullisuudessa

Viljaketjun näkökulmasta HVK:n ydintehtävänä on turvata kriittisten raaka-aineiden saatavuus poikkeus- ja kriisitilanteissa. Tämä näkemys toistui lähes kaikissa haastatteluissa ja herätti kysymyksen siitä, miten se asettuu suhteessa mahdollisiin vastuullisuuden ja kestävyys edistämistä, raportointia ja todentamista koskeviin vaatimuksiin.

Osa haastatelluista toimijoista näkee, että HVK:lla voisi olla rauhan aikana myös ohjaava rooli, koska se on merkittävä valtio-omisteinen toimija, jonka toiminnalla on vaikutusta koko markkinaan. Näin ollen myös HVK:n tulee kiinnittää huomiota ostamiensa raaka-aineiden vastuullisuuteen. Korostettiin kuitenkin sitä, että HVK:n esittämien vaatimusten tulee olla linjassa markkinoiden ja lainsäädännön vaateiden kanssa.

Valtaosa haastatelluista suhtautui epäilevästi siihen, että HVK ottaisi aktiivisen roolin vastuullisuusvaatimusten asettajana. Yleinen näkemys oli, että vaatimusten tulisi lähtökohtaisesti tulla markkinoilta, ja että mahdollisten HVK:n esittämien vaatimusten tulisi olla yhdenmukaisia markkinoiden

käytäntöjen ja lainsäädännön kanssa. Markkinoiden koettiin jo nykyisellään ohjaavan vahvasti vastuullisuutta koskevia odotuksia, eikä HVK:n katsottu voivan edellyttää sellaista, mitä markkinatkaan eivät vaadi. Lisäksi osa haastatelluista arvioi, että erityisvaatimusten asettaminen voisi heikentää toimijoiden halukkuutta osallistua kilpailutuksiin.

Samalla kuitenkin tunnistettiin, että markkinoiden vastuullisuusvaatimusten odotetaan jatkossa tiukentuvan. Myös muut asiakkaat alkavat edellyttää esimerkiksi tietoa viljan hiilijalanjäljestä. Jos ja kun tulevaisuudessa vastuullisuus- ja kestävyyskriteerit vahvistuvat, myös HVK:n varastoissa olevan viljan tulee täyttää nämä vaatimukset.

Yleisesti oltiin yhtä mieltä siitä, että vastuullisuus koskettaa kaikkia viljaketjun toimijoita, ja siten myös HVK:lla on perusteltu syy tarkastella näitä kysymyksiä. Samalla nähtiin mahdollisena, että HVK:n rooli voisi rajautua teemojen selvittämiseen ja arviointiin ilman, että se asettaa omia velvoittavia vaatimuksia. Tämäkin lähestymistapa nähtiin riittäväksi, mikäli arvioinnin perusteella erityisille vaatimuksille ei katsota olevan tarvetta.

7. Keskeiset vastuullisuus- ja kestävyysvaatimukset, joita HVK voi tulevaisuudessa hyödyntää varastointisopimuksissaan ja toimintaperiaatteissaan

Haastattelujen ja taustaselvityksen perusteella tunnistettiin **mahdollisia vastuullisuus- ja kestävyysvaatimuksia sekä kilpailutuksen vertailuperusteita**, joita HVK voisi tulevaisuudessa hyödyntää varastointisopimuksissaan ja toimintaperiaatteissaan ostamansa viljan osalta.

1. Ympäristökorvausjärjestelmän ehtojen noudattaminen
2. Kansainvälinen direktiivi tai standardi (CSRD tai VSME)
3. Hiilijalanjälki (CO₂e)
4. Kansainvälinen sertifiointi tai verifiointi

Tulee kuitenkin huomioida, että HVK:n vaatimusten tulee kulkea käsi kädessä markkinoiden vaatimusten kanssa. On tärkeää, että viljaketjun toimijoille viestitään mahdollisista vaatimuksista hyvissä ajoin, mieluiten useita vuosia ennen niiden voimaantuloa, jotta toimijoilla on riittävästi aikaa sopeutua muutoksiin.

Yksinkertaisempi ja kevyempi lähestymistapa olisi hyödyntää vastuullisuustietoja, kuten hiilijalanjälkilaskennan tuloksia sekä soveltuvia direktiivejä tai standardeja, kilpailutusten vertailuperusteina varsinaisten vaatimusten sijaan. Tällainen menettely mahdollistaisi etenemisen myös nopeammalla aikataululla.

Lisäksi on tärkeää, että vaatimukset tehdään viljelijälle selkeiksi ja että viljelijä myös hyötyy tuottamastaan datasta sekä toimintansa kehittämisestä kestävämpään suuntaan.

7.1 Ympäristötuen ehtoihin sitoutuminen

Vuonna 2024 jo valtaosa suomalaisista maatiloista osallistui ympäristötukijärjestelmään: 78 prosenttia tiloista ja 91 prosenttia peltoalasta oli mukana järjestelmän piirissä (Tietohaarukka 2025). Osalla toimijoista on sopimuksissa joko ehtona tai suosituksena ympäristötukijärjestelmään ehtojen mukaan tuottaminen, mutta tätä ei todenneta ja viljaa ostetaan myös ohi sopimusten.

Ympäristötukijärjestelmän sisältö kuitenkin muuttuu tukikausittain, mikä voi vaikuttaa siihen, kuinka moni tila jatkossa täyttää vaatimukset ja sitoutuu ohjelmaan. Ei ole vielä tietoa ympäristötuen sisällöstä Euroopan yhteisen maatalouspolitiikan (CAP) seuraavan kauden 2028–2034 osalta. Tämä tekee myös sopimusehtoihin liittyvästä verifiointista hankalan kysymyksen.

Mikäli ympäristötuen piiriin kuulumista kuitenkin edellytettäisiin, olisi määriteltävä, miten asia todennetaan käytännössä: riittääkö viljelijän allekirjoitus ja sitoutuminen ehtojen noudattamiseen, vai edellytetäänkö erillistä varmennusta kaikkien tilojen osalta tai satunnaistarkastusten avulla. Nykyisellään viljaostajat eivät todenna sitä, onko tila mukana ympäristökorvausjärjestelmässä.

Lisäksi tulee huomioida, että suuri osa viljelytoimintaan liittyvistä kestävyteen ja ympäristövastuuseen liittyvistä käytännöistä sisältyy jo nykyiseen ehdollisuuteen, joka on viljelijätukien saamisen edellytys. Näin ollen monia kestävyteen liittyviä toimia toteutetaan jo käytännössä osana viljelijän normaalia velvoitekonaisuutta.

7.2 Kansainväliset direktiivit ja standardit

Yritysten toiminnan vastuullisuutta voidaan todentaa kansainvälisten direktiivien ja standardien, kuten CSRD-direktiivin tai VSME-standardin avulla. Kansainvälisten direktiivien ja standardien etuna on, että niiden avulla voidaan varmentaa yrityksen toiminnan kokonaisvastuullisuus. Päivitysvien direktiivien ja standardien ansiosta HVK:n ei tarvitsisi itse määrittää ja päivittää erillisiä kriteereitä. Yritykset myyvät HVK:lle varastonhoitopalvelua, joten niiden oman vastuullisuuden tulee olla asianmukaisella tasolla.

CSRD-direktiivin mukaisesti raportoidaan jo osassa suomalaisen viljaketjun yrityksistä. Osa toimijoista, joita velvoite ei koske kokonsa puolesta, aikoo kuitenkin ryhtyä raportoimaan sen mukaisesti vastatakseen asiakkaiden kasvaviin vaatimuksiin. Lue lisää CSRD-direktiivistä [täältä](#)

Mikro- ja pk-yrityksille suunnattu vapaaehtoinen VSME-standardi on kevyempi ja selkeämpi tapa osoittaa toiminnan vastuullisuus ja tarjota tietoa asiakkaille, jotka raportoivat CSRD-direktiivin mukaisesti. Euroopan komissio suosittelee VSME-standardin käyttöönottoa pk-yrityksissä, mikä puoltaa sitä, että myös HVK:n olisi perusteltua suositella sen käyttöä. Lue lisää VSME-standardista [täältä](#)

Raportointivaatimukset ja pk-yritysten asema

Direktiivit ja standardit lisäävät toiminnan läpinäkyvyyttä ja luotettavuutta. Samalla on kuitenkin riskinä, että erityisesti pienemmät toimijat kokevat ne markkinoille pääsyn esteiksi tai kohtuuttomiksi vaatimuksiksi. Toisaalta vähittäiskaupan vaatimukset korostavat standardien merkitystä koko toimialalle.

Vaikka standardeja pidetään usein suurten yritysten työkaluna, ne tarjoavat myös pienemmille toimijoille systemaattisen tavan hoitaa vastuullisuus- ja laadunhallintavaatimuksia. Yhden standardin avulla voidaan kattaa useita eri vaatimuksia, jolloin oman tarkistuslistan ei tarvitse olla yhtä laaja.

7.3 Hiilijalanjälki (CO₂e)

Huoltovarmuusvarastojen purun näkökulmasta on tärkeää, että ostettavasta viljasta on saatavilla samat tiedot, joita markkinoilla muutenkin edellytetään. Raportointivaatimukset kiristyvät, ja yhä useammat asiakkaat edellyttävät tilakohtaisiin laskelmiin perustuvaa hiilijalanjälkidataa. Viljan hiilijalanjälki ilmoitetaan hiilidioksidiekvivalenteina (CO₂e) tuotettua satokiloa tai tuhatta kiloa kohti.

Hiilijalanjäljen luotettava laskenta ja sen tuloksen edellyttäminen viljaeräkohtaisesti edellyttää datan sujuvaa siirtymistä ja digitalisaation kehittymistä siten, että tiedot viljaerästä siirtyvät digitaalisesti digitaalisen kuormakirjan eli digitaalisen viljapassin avulla. Vaikka tiedon siirtyminen ei itsessään paranna ympäristön tilaa, sen avulla voidaan arvioida kehityssuuntaa ja tunnistaa päästövähennysten mahdollisuuksia.

Tällä hetkellä hiilijalanjälkilaskenta on vasta yleistymässä tiloilla, ja toimijat ovat alkaneet tarjoamaan viljelijöille laskentatyökaluja. Laskenta voidaan suorittaa usealla eri tavalla. Mahdollisia laskentatapoja ovat:

- **Viljelysuunnitteluohjelmistoihin integroidut laskennat**, joissa hiilijalanjälki muodostuu automaattisesti lohko-kohtaisten tietojen ja toimenpiteiden perusteella. Nämä ratkaisut ovat vasta tulossa laajempaan käyttöön, ja niiden etuna on sujuva datan siirto ja hyödyntäminen, kun yksi työvaihe jää pois.
- **Erilliset laskentajärjestelmät** (esim. Improvin'), joihin tiedot syötetään manuaalisesti. Rajapintoja viljelysuunnitteluohjelmistoihin kehitetään parhaillaan, ja niiden myötä järjestelmien käyttö tehostuu.
- **Konsulttien tuottamat laskelmat**, jotka tarjoavat luotettavan ja perusteellisen arvioinnin, mutta niiden korkeammat kustannukset rajoittavat käyttöä. Suuren tilajoukon, saati kaikkien tilojen, tuotannon hiilijalanjäljen laskeminen tällä tavoin ei ole realistista.

Tulosten vertailukelpoisuus

Mikäli hiilijalanjälkilaskelman tulosta aletaan käyttää kilpailutusten vertailuperusteena tai vaatimuksena, eri menetelmillä tuotettu CO₂-data on hyväksyttävä. HVK:n näkökulmasta on olennaista tulosten vertailukelpoisuus. Kilpailutuksissa ei tule edellyttää tietyn laskentamenetelmän käyttöä.

Tietojen kattavuus

Hiilijalanjälkilaskennan sisällyttäminen viljelysuunniteluohjelmistoihin sekä toimivat rajapinnat tekevät viljaeräkohtaisen hiilijalanjälkitiedon edellyttämisestä aiempaa realistisempaa. Samalla siihen liittyy riski, että viljelijöiden syöttämät tiedot ovat puutteellisia tai epätarkkoja. Toisaalta, kun hiilijalanjälki lasketaan laajalta tilajoukolta, yksittäisten tilojen virheet tasoittuvat ja sulautuvat kokonaisuuden keskiarvoon.

On epätodennäköistä, että kaikki tilat osallistuisivat hiilijalanjälkilaskentaan edes lähitulevaisuudessa, saati että kaikilta saataisiin täydelliset tiedot. Siksi olisi perusteltua tarkastella asiaa massataseperiaatteen näkökulmasta.

Aikataulu

Hiilijalanjälkidatan edellyttäminen ei ole realistinen vaatimus lyhyellä aikavälillä. Vuoteen 2030 mennessä se on kuitenkin saavutettavissa, mikäli katsotaan riittäväksi, että tieto kattaa esimerkiksi 50 prosenttia tiloista ja massataseperiaate hyväksytään. Teknologian kehittyminen on välttämätöntä, ja kun markkinoilla aletaan yleisesti vaatia hiilijalanjälkidataa, sama vaatimus kohdistuu myös HVK:n varastoimaan viljaan. HVK voi kuitenkin ottaa CO₂-tiedon yhdeksi kilpailutusten vertailuperusteeksi jo ennen 2030-lukua.

7.4 Kansainväliset vastuullisuusverifiointit ja -ohjelmat

Toimijat arvioivat, että vastuullisuuden osoittamiseen ulkopuolisen järjestelmän avulla saattaa tulevaisuudessa kohdistua kasvavaa tarvetta. Viljaketjussa ainoa esiin noussut vaihtoehto on SAI Platformin FSA-työkalu, sillä tällä hetkellä viljaketjun kansainväliset asiakkaat eivät kysy tai edellytä muita kestävyysverifiointeja tai -standardeja. FSA-verifiointikin korostuu lähinnä panimosektorilla.

Tällä hetkellä FSA-verifiointia hyödynnetään viljaketjussa laajemmin lähinnä mallassektorilla, eikä siitä useimmissa tapauksissa makseta markkinoilla lisähintaa, mikä osaltaan rajoittaa sen kysyntää. Tämä laskee toimijoiden kiinnostusta FSA-verifiointia kohtaan.

FSA-verifiointin etuna on sen kattavuus, sillä se huomioi ympäristövastuun lisäksi myös sosiaalisen ja taloudellisen vastuun näkökulmat. FSA-verifiointi on mahdollista toteuttaa kustannustehokkaasti massataseperiaatteella myös suurelle tilajoukolle ja eri kasveille.

Haastateltujen toimijoiden mukaan ei ole realistista edellyttää kaikkien viljelijöiden osallistuvan SAI Platformin FSA-verifiointiin. Markkinoille tulee viljaa myös sopimusketjujen ulkopuolelta, mikä tekee velvoittavasta vaatimuksesta liiketaloudellisesti riskialttiin. Panimoala on esimerkki tilanteesta, jossa suurten panimoiden kasvu on lisännyt niiden määräysvaltaa mallas-tamoihin päin. Muilla viljalajeilla ja selvästi laajemmissa viljelijäjoukoissa FSA-verifiointin edellyttäminen ei sen sijaan ole lähitulevaisuudessa realistista.

HVK voisi omilla vaatimuksillaan ja kilpailutusten vertailuperusteilla ohjata markkinaa siten, että kolmannen osapuolen varmentaman viljan osuus kasvaisi. Tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi FSA-verifiointin tai ulkopuolisen tahon sertifiointin tai verifiointin hyödyntämistä kilpailutusten vertailuperusteena. HVK:n mukanaolo lisäisi kehityksen vaikuttavuutta ja uskottavuutta.

Varastointisopimuksiin voitaisiin tavoitteellisesti sisällyttää volyymiperusteisia toimenpiteitä, jotka edistävät vastuullisuutta. Esimerkiksi osa varastoitavasta viljasta voitaisiin edellyttää verifioitavaksi ja vaatimustasoa nostettaisiin vuosittain: aloitus yhtenä vuotena, seuraavana vuonna esimerkiksi 10 prosenttia, sitä seuraavana 15 prosenttia ja niin edelleen. Näin vastuullisuuden kehittämiseen saataisiin selkeitä, konkreettisia ja ennakoitavia askelia.

8. Kehityssuunnat ja tulevaisuuden näkymät

Hiilijalanjälkilaskenta tulee normiksi

Hiilijalanjälkidatan kerääminen yleistyy lähivuosina koko viljaketjussa. Tulevaisuudessa CO₂-lukeman odotetaan kulkevan viljaerien mukana. Kun dataa kertyy riittävästi, on mahdollista siirtyä konkreettisiin päästövähennystoimenpiteisiin ja kehityksen systemaattiseen seurantaan.

Konsulttien tekemä tai avustama hiilijalanjälkilaskenta on kallista. Siksi laajamittaisen laskennan on tapahduttava itsenäisesti tiloilla. Käytännössä tämä onnistuu parhaiten viljelysuunnitteluohjelmistojen tai niihin rakennettujen rajapintojen kautta.

Markkina- ja sääntelyohjaus lisääntyy

Ostajien vaatimuksiin vastaaminen edellyttää jatkossa yhtenäistä, vertailukelpoista ja luotettavaa CO₂-dataa. Lisäksi toimijoiden tulee pystyä täyttämään kansainvälisten direktiivien ja standardien mukaiset raportointivelvoitteet.

Primääridatan saatavuus ja sen tehokas hyödyntäminen tarjoavat tällä hetkellä kilpailuedun. Tulevaisuudessa primääridatasta voi muodostua markkinoille pääsyn edellytys.

Digitalisaatio ottaa harppauksia

Digitalisaation edistäminen on keskeistä viljaketjun vastuullisuuden ja toimivuuden näkökulmasta. Tiedon sujuva siirtyminen vähentää päällekkäistä raportointia ja parantaa ketjun läpinäkyvyyttä. Merkittäviä kehityskaskelia digitaalisten kuormakirjojen eli viljapassien yleistymisessä odotetaan jo vuoden 2026 aikana. Kun digitaalinen tiedonkulku on riittävällä tasolla, myös HVK voi edellyttää viljaeristä kattavampia tietoja.

GS1:n kansainvälinen datastandardi nähdään yhtenä kehityksen mahdollistajana. Sitä voitaisiin hyödyntää viljaketjussa siten, että viljaerät vastaanotetaan digitaalisesti ja niihin liitetään GS1-järjestelmän mukainen GLN-tunniste, joka kertoisi tarkasti, mistä erä on peräisin. Lisäksi kuljetuksella olisi standardoitu tunnistenumero ja vastaavasti myös vastaanottopaikalla oma tunniste. Näiden avulla erän kulku voitaisiin jäljittää läpi koko ketjun.

Standardoitujen tunnisteiden käyttö parantaisi merkittävästi vastuullisuustiedon läpinäkyvyyttä ja siirrettävyyttä. Kun toimijat velvoitetaan käyttämään yhdenmukaista standardia tai menetelmää, vastuullisuustiedon laatu ja vertailtavuus paranevat ja koko ketjun jäljitettävyyks vahvistuu. Omien kansallisten datastandardien luomista ei pidetä tarkoituksenmukaisena.

Massatasejärjestelmä keventää raportointia ja todentamista

Ei ole realistista edellyttää, että kaikki viljelijät raportoivat laajoja datamääriä tai osallistuisivat auditointeihin ainakaan lähitulevaisuudessa. Massatasejärjestelmä tarjoaakin skaalautuvan ratkaisun vastuullisuuden todentamiseen koko arvoketjussa. Massatasemenetelmä soveltuu sekä päästöraportointiin että muiden vastuullisuusväittämien verifiointiin.

Kestävä viljely keskiössä ja todentaminen avainasemassa

Kestävien ja uudistavien viljelymenetelmien merkitys korostuu päästövähennystavoitteiden saavuttamisessa. Viljaketjun toimijat painottavat tarvetta luotettavalle menetelmälle viljelytoimenpiteiden todentamiseen ja verifiointiin. Läpinäkyvä ja yhdenmukainen todentaminen on edellytys kehityksen pitkäjänteiselle seurannalle. Sen myötä myös kansainväliset asiakkaat voivat tunnistaa esimerkiksi kestävän ja uudistavan viljelyn menetelmien tuottamia ympäristöhyötyjä.

9. Suositukset Huoltovarmuuskeskukselle

Selvityksen perusteella HVK:n roolia viljaketjun vastuullisuuden ja kestävyysedistämisen tulee tarkastella ensisijaisesti huoltovarmuuden näkökulmasta. Kaikkien mahdollisten vastuullisuus- ja kestävyyslinjausten tulee tukea kriittisten raaka-aineiden saatavuuden turvaamista poikkeusoloissa eikä heikentää markkinoiden toimintaa, viljan saatavuutta tai toimijajoukon laajuutta.

HVK:n vaatimusten tai kilpailutusten vertailuperusteiden tulee olla linjassa markkinoiden nykyisten ja ennakoitavien vaatimusten sekä EU-lainsäädännön kanssa. HVK voi omilla linjauksillaan ja toimintaperiaatteillaan ohjata ja edistää suomalaisen viljaketjun kestävyys- ja vastuullisuustyötä ja sen yhtenäistymistä. HVK:n ei kuitenkaan tule asettaa vaatimuksia, joihin ketju ei ole vielä teknisesti tai taloudellisesti valmis.

Vaatimuksista ja kilpailutusten vertailuperusteiden muutoksesta tulee tiedottaa toimijoita hyvissä ajoin etukäteen. Erityisesti vaatimusten osalta tämä korostuu ja tieto olisi hyvä olla toimijoilla mieluiten jo vuosia etukäteen, jotta niihin pystytään valmistautumaan.

9.1 Vaatimukset ja tarjousten vertailuperusteet

Selvityksen pohjalta suositellaan, että HVK sisällyttää tulevaisuudessa seuraavat vaatimukset ja tarjousten vertailuperusteet varastointisopimuksiinsa ja toimintaperiaatteisiinsa.

Perusvaatimukset

1. Code of Conduct -vaatimukset

- Edellytetään toimittajilta Code of Conduct -ohjeiston vaatimusten noudattamista
- Vaatimus voimaan jo lähitulevaisuudessa

2. Laadunhallintajärjestelmä

- Suositellaan, että HVK edellyttää jo lyhyellä aikavälillä toimittajiltaan yrityksen toiminnan luonteeseen nähden tarkoituksenmukaista laadunhallintajärjestelmää.

Kilpailutusten vertailuperusteet

1. Kansainvälinen raportointidirektiivi tai -standardi

- HVK:n suositellaan ottavan kilpailutuksissa vertailuperusteiksi kansainvälisen raportointidirektiivin tai -standardin käytön, kuten CSRD-direktiivin tai VSME-standardin.
- Kansainvälisen raportointidirektiivin tai -standardin asettamista vaatimukseksi voidaan harkita siinä vaiheessa, kun niiden käyttö on vakiintunut markkinoilla.

2. Tuotannon hiilijalanjälki, esim. kg CO₂e/kg

- Tuotannon ja mahdollisesti myös kuljetuksen hiilijalanjälkitietoa voidaan käyttää kilpailutuksen vertailuperusteena lähivuosina, kun ketjun digitalisaatio etenee, datan siirtyminen kehittyä ja laskentamenetelmät tulevat laajemmin viljelijöiden käyttöön.
- Alkuvaiheessa suositellaan, että CO₂-tiedon kattavuus voi rajoittua osaan tiloista tai viljaeristä. Osuutta tulee kuitenkin pyrkiä kasvattamaan.

Lyhyellä ja keskipitkällä aikavälillä vastuullisuuteen ja kestävyteen liittyviä tekijöitä, kuten raportointidirektiivejä ja -standardeja sekä CO₂-tietoa, suositellaan hyödynnettäväksi kilpailutusten vertailu- ja valintakriteereinä, ei vielä ehdottomina vaatimuksina. Tämä mahdollistaa vastuullisuuden ohjaamisen ilman, että huoltovarmuuden kannalta keskeinen toimijajoukko kaventuu.

9.2 Keskeiset huomiot vastuullisuuden kehittämisestä viljaketjussa

Varautuminen CO₂-tiedon merkityksen kasvuun

Hiilijalanjälkitiedon merkitys viljaketjussa kasvaa tulevana vuosina, mutta viljaeräkohtaisen CO₂-tiedon edellyttäminen ei ole lyhyellä aikavälillä realistista. HVK:n tulee kuitenkin varautua siihen, että CO₂-tiedosta muodostuu markkinoilla keskeinen vaatimus viimeistään 2030-luvulle siirryttäessä, ja huomioida tämä pitkän aikavälin strategisessa suunnittelussa. CO₂-tiedon laajempi edellyttäminen edellyttää viljaketjun digitalisaation etenemistä koko ketjun läpi.

Massatase vastuullisuuden todentamisen perusmallina

Laajojen viljelijäjoukkojen ja suurten volyyymien hallinnassa massataseajattelu on jatkossa keskeinen ja käytännössä välttämätön toimintamalli. HVK:n tulisi hyväksyä massatase vastuullisuuden todentamisen perusperiaatteeksi CO₂-datan sekä mahdollisten verifiointien osalta. Täydellistä tilatason kattavuutta ei ole realistista edellyttää ainakaan lähivuosina. Myös kansainvälisiä vastuullisuusverifiointeja (esim. SAI FSA) voidaan tarkastella vapaaehtoisina tai asteittain etenevinä ratkaisuin.

Huoltovarmuutta heikentävien rajojien välttäminen

HVK:n ei tule asettaa sellaisia vastuullisuuteen liittyviä rajoituksia, jotka kaventavat merkittävästi viljan hankintapohjaa tai sulkevat kokonaisia tuotantoalueita markkinoiden ulkopuolelle. Kaikki linjaukset tulee arvioida huoltovarmuusvaikutusten näkökulmasta. Haastatteluissa korostui, ettei HVK:n tule rajata turvemailla tuotettua viljaa hankintojen ulkopuolelle, sillä tämä sulki tietyillä alueilla merkittävän osan tuotannosta.

Asteittainen eteneminen

Selvityksen perusteella ei suositella, että edellä mainitut tekijät muodostuvat lähivuosina sitoviksi vaatimuksiksi, ennen kuin digitalisaatio on kehittynyt pidemmälle ja käytännöt ovat vakiintuneet viljaketjussa. Myöhemmässä vaiheessa HVK voi edellyttää CO₂-tietoa laajemmalta osalta hankittavaa viljaa. Kansainvälisten kestävyysohjelmien osalta suositellaan markkinatilanteen seuranta: mikäli markkinat eivät edellytä verifiointeja, ei niitä tule vaatia myöskään HVK:n toimesta.

Toimijoille tulee antaa riittävästi aikaa vastata uusiin vaatimuksiin. Selkeä ennakkointinäköymä, esimerkiksi tieto siitä, että vaatimusten on oltava täydessä käytössä viiden vuoden kuluttua, vauhdittaisi koko vilja-alaa valmistautumaan ajoissa ja ohjaisi kehitystä johdonmukaisesti.

9.3 Muut huoltovarmuutta ja vastuullisuutta tukevat toimenpiteet

Varastoinnin kehittäminen

Varastointiin on syytä panostaa, sillä se on keskeinen osa huoltovarmuutta. Varastoinnin kehittämistoimia voivat olla esimerkiksi olosuhdeseurannan parantaminen lämpötilamittareiden ja muun sensoriteknologian avulla. Varastoja tulisi säilyttää Suomessa, ja osin myös tilatasolla, jotta saatavuus voidaan varmistaa kriittisissä tilanteissa.

Kotimaisen viljan käytön vahvistaminen

Kotimaisen viljan suosiminen mahdollisuuksien mukaan tukee huoltovarmuutta ja pienentää riippuvuutta ulkomaisista tuotantopanoksista ja markkinoista. Tämä vahvistaa koko ruokajärjestelmän kriisinkestävyyttä.

Kotimaisen elintarviketuotannon mahdollisuuksien turvaaminen kriisiaikoina

Kotimaisen elintarviketuotannon jatkuvuus edellyttää, että viljelyolosuhteet ja tuotantopanosten saatavuus voidaan turvata myös häiriötilanteissa. Hyvä maan kasvukunto on keskeinen tekijä, sillä se mahdollistaa tuotannon myös tilanteissa, joissa tuotantopanoksia on saatavilla tavanomaista vähemmän. Mikäli esimerkiksi pussilannoitteiden saatavuudessa ilmenee häiriöitä, tulisi kierrätyslannoitteiden käyttöä edistää aktiivisesti. HVK:n tulisi varmistaa, että viljelyn edellytykset säilyvät myös tilanteissa, joissa satamat sulkeutuvat eikä ulkomaisia tuotantopanoksia, kuten lannoitteita, ole saatavilla. Tämä edellyttää kotimaisen kierrätyslannoitetuotannon sekä muiden vaihtoehtoisten ratkaisujen vahvistamista.

10. Loppuyhteenvedo

Viljaketjussa tehdään tällä hetkellä paljon vastuullisuuden ja kestävyysliittävää kehitystyötä. Toimijat ovat lanseeranneet ja ottaneet käyttöön omia kestävä viljelyn ohjelmia, kehittäneet hiilijalanjälkilaskentaa ja valmistautuneet kansainvälisten raportointivaatimusten kiristymiseen. Samalla vastuullisuustyö on kuitenkin osin hajautunutta ja esiintyy päällekkäistä kehitystyötä. Käytännöt, työkalut sekä vaatimustasot vaihtelevat toimijasta toiseen. Tämä näyttäytyy viljelijöille ja muille ketjun osapuolille epäselvänä. Onkin havaittu tarvetta yhteensopiville toimintamalleille ja yhteistyölle.

Huoltovarmuuden näkökulmasta keskeinen havainto on, että viljaketjun vastuullisuuden kehittäminen ja huoltovarmuuden turvaaminen ovat yhteensovitetavissa, mutta niiden yhteensovittaminen edellyttää harkittua ja asteittaista etenemistä. Selvityksessä haastatellut toimijat painottivat sitä, että HVK:n tulee keskittyä toiminnassaan ensisijaisesti ydintehdänsä eli kriittisten raaka-aineiden saatavuuden turvaamiseen kriisitilanteissa. HVK:n mahdollisten vastuullisuuslinjausten tulee aina tukea tätä perustehtävää eikä heikentää viljan saatavuutta tai markkinoiden toimivuutta.

Selvityksen keskeinen johtopäätös on, että **lyhyellä ja keskipitkällä aikavälillä vastuullisuuteen liittyviä tietoja tai indikaattoreita, kuten hiilijalanjälkilaskennan tuloksia sekä kansainvälisiä raportointidirektiivejä ja -standardeja, on tarkoituksenmukaista hyödyntää ensisijaisesti hankintojen ja kilpailutusten vertailuperusteina**. Sitovien vaatimusten asettamista ei suositella ennen kuin viljaketjun digitalisaatio ja vastuullisuuskäytännöt ovat vakiintuneet laajasti koko ketjussa.

Selvitys toi esiin massataseperiaatteen keskeisen roolin vastuullisuuden todentamisessa. Laajojen viljelijäjoukkojen ja suurten volyymien hallinnassa massatase on käytännössä ainoa skaalautuva malli, joka mahdollistaa vastuullisuus- ja kestävyysdatan hyödyntämisen koko ketjussa. Täydellisen tilatason kattavuuden edellyttäminen ei ole realistista ainakaan lähivuosina.

Hiilijalanjälkidatan merkitys viljaketjussa kasvaa tulevina vuosina markkinoiden ja EU-lainsäädännön vaatimusten myötä. Vaikka viljaeräkohtaisen CO₂-datan edellyttäminen ei ole vielä lyhyellä aikavälillä realistista, HVK:n on perusteltua varautua siihen, että hiilijalanjälkitiedosta muodostuu keskeinen markkinavaatimus viimeistään 2030-luvulle siirryttäessä.

Kansainväliset direktiivit ja standardit, kuten suurille yrityksille pakolliseksi tuleva CSRD ja pk-yrityksille suunnattu vapaaehtoinen VSME, muodostavat jatkossa keskeisen viitekehyksen yritysvastuun raportointiselle myös viljaketjussa. Näiden hyödyntäminen tarjoaa HVK:lle mahdollisuuden nojata olemassa oleviin ja kehittyviin markkina- ja lainsäädäntöpohjaisiin ratkaisuihin sen sijaan, että se loisi omia erillisiä kriteeristöjä. Kansainvälisiä vastuullisuusverifiointia voidaan puolestaan hyödyntää täydentävinä ja markkinalähtöisinä ratkaisuinä niissä ketjun osissa, joissa niille on kysyntää.

Selvityksen johtopäätöksenä voidaan todeta, että ennakkoiva, markkinalähtöinen ja vaiheittain etenevä toimintamalli mahdollistaa vastuullisuuden kehittämisen ilman, että huoltovarmuuden kannalta kriittinen viljan saatavuus tai markkinoiden toimivuus vaarantuu. Näin HVK voi osaltaan tukea sekä viljaketjun pitkän aikavälin kestävyyttä että kansallista huoltovarmuutta.

11. Lähteet

Alma Insights. (n.d.). CSRD-direktiivi. Luettu 5.12.2025.

Saatavilla: <https://www.almainights.fi/esg-sanakirja/csr-direktiivi/>

Alma Insights. (n.d.). EU:n Omnibus-ehdotus yksinkertaistaa vastuullisuusraportointia. Luettu 5.12.2025.

Saatavilla: <https://www.almainights.fi/blogi/eun-omnibus-ehdotus-yksinkertaistaa-vastuullisuusraportointia/>

Anora. (2025). Vastuullisuuskatsaus 2024. Saatavilla: https://assets.ctfassets.net/197jjpt91b9r/6tqfE7IVkeMR9v47jnKeuN/42bf985a5d685a7eaf3d4a1efad4c7db/Anora_Vastuullisuuskatsaus_2024.pdf

Apetit. (2025). Vuosikertomus 2024.

Saatavilla: https://www.sttinfo.fi/ir-files/69820187/70977958/12409/Apetit_vuosikertomus_2024.pdf

Apetit. (n.d.). Vastuullisuus. Luettu 8.10.2025. Saatavilla: <https://apetit.fi/vastuullisuus/>

Berner. (2025). Vastuullisuusraportti 2024. Saatavilla: <https://viljelijanberner.fi/hyvan-maan>

Danish Agro. (n.d.). Sustainability. Luettu 28.10.2025. Saatavilla: <https://danishagro.com/sustainability>

EFRAG. (2024). Voluntary Standard for SMEs (VSME). Bryssel: European Financial Reporting Advisory Group.

Saatavilla: <https://www.efrag.org>

Euroopan parlamentti ja neuvosto. (2022). Direktiivi (EU) 2022/2464 yritysten kestävyysraportoinnista (CSRD).

Euroopan unionin virallinen lehti, L 322, 15.12.2022. Saatavilla: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2022/2464/oj>

Fazer Mills. (n.d.). Kestävä viljely. Luettu 5.12.2025.

Saatavilla: <https://www.fazermills.com/fi/vastuullisuus-ja-laatu/kestava-viljely/>

Fazer. (2025). Vuosikatsaus 2024.

Saatavilla: <https://www.fazer.fi/globalassets/fazer-group/pdfs/vuosikatsaus-2024.pdf>

GreenCarbon. (n.d.). CSRD 2.0 – Omnibus-paketti muuttaa pk-yrityksen raportointivelvoitetta. Luettu 9.10.2025.

Saatavilla: <https://greencarbon.fi/csr-d-2-0-omnibus-paketti-muuttaa-pk-yrityksen-raportointivelvoitetta/>

Huoltovarmuuskampus. (2025). Vuosikatsaus 2024. Saatavilla: <https://www.huoltovarmuuskampus.fi/files/07dc268de9f4e797a50762ea7c8d922f69e38037/huoltovarmuuskampus-vuosikatsaus-2024-links.pdf>

KPMG Suomi. (2025). Vastuullisuusraportoinnin Omnibus – missä mennään marraskuussa 2025?

Saatavilla: <https://kpmg.com/fi/fi/ajankohtaista/esg/vastuullisuusraportoinnin-omnibus-missa-mennaan-marraskuussa-2025.html>

Lantmännen. (2025). Annual Report with Sustainability Report 2024.

Saatavilla: <https://www.lantmannen.com/siteassets/documents/01-om-lantmannen/finanssiell-information/annual-report-with-sustainability-report-2024.pdf>

Raisio. (2025). Yritysvastuuraportti 2024.

Saatavilla: <https://evermade-raisio-multisite-website.s3.eu-north-1.amazonaws.com/wp-content/uploads/2025/03/12152016/Raisio-Oyj-2024-Vuosikatsaus-ja-yritysvastuuraportti.pdf>

Ruokatieto Yhdistys ry. (2025). Tietohaarukka 2025. Saatavilla: https://ruokatieto.fi/wp-content/uploads/2025/09/TIETOHAARUKKA_2025_SUOMI_nettiin_linkitetty_sis.pdf

SAI Platform. (2024). FSA Implementation Framework V3.0.9 (Draft). SAI Platform.

SAI Platform. (2025). A Global Framework for Regenerative Agriculture: Framework Implementation Guide (Version 1.1 for pilot year). SAI Platform. Saatavilla: <https://www.saiplatform.org>

Viking Malt. (n.d.). Kestävyyttä maltaiden voimalla. Luettu 4.12.2025.

Saatavilla: <https://vikingmalt.com/fi/kestavyys/>

Viljava. (2025). Vuosikertomus 2024.

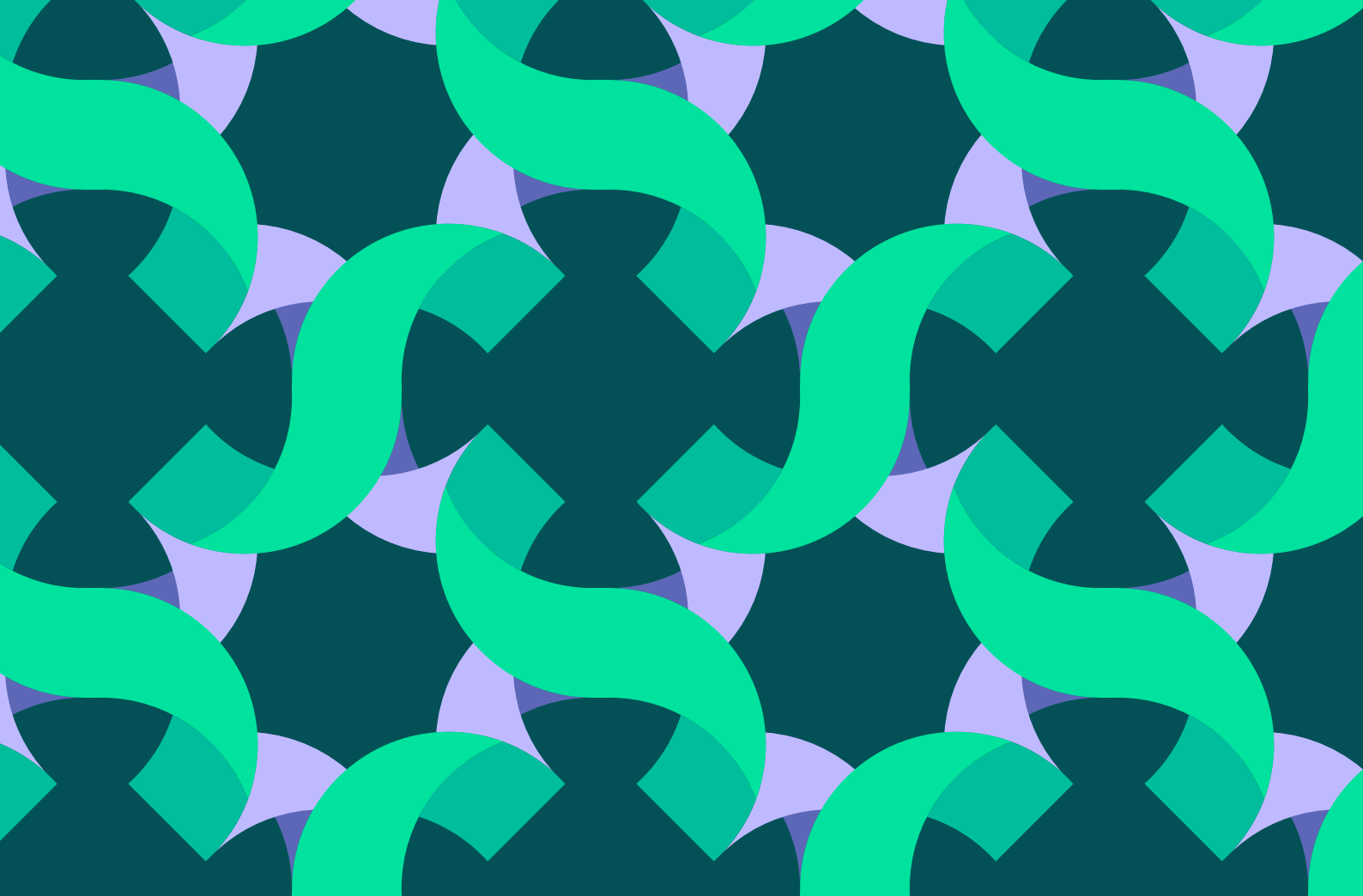
Saatavilla: <https://www.suomenviljava.fi/content/uploads/2025/03/Vuosikertomus-2024.pdf>

Vilja-alan yhteistyöryhmä VYR. (2025). Mallasohran viljelyn vastuullisuus todennettu FSA-arvioinnilla.

Saatavilla: <https://vyr.fi/2025/05/20/mallasohran-viljelyn-vastuullisuus-todennettu-fsa-arvioinnilla/>

Vilja-alan yhteistyöryhmä VYR. (n.d.). FSA-kestävyystryökalu. Luettu 10.10.2025.

Saatavilla: <https://vyr.fi/ajankohtaista/fsa/>

Huoltovarmuuskeskus